

"ותן חלקנו בתורתך"

כי נני מצוה ומצוה אליו
היאם קין האוהו אמר

"ותן חלקנו בתורתך"
סדרת שיעורים על
מעלת התורה וקצת לטובה

בפרק היה נוטל (סוטה כ' ע"א) תנן אם יש לה זכות תולה לה זכו, פירושו אם יש זכות לוסטה, ובגמרא זכות דמאי אילימא זכות התורה הא אינה מצווה ועושה ואי זכות דמצוה מי מגנא כולי האי והתניא את זו דרש רבי מנחם בר יוסי כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור לומר לך מה נר אינו מגין אלא לפי שעה אף מצוה כן ומה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם ואמר בהתהלכך 40 לתנה אותך בעתה בשכבך תשמור עליך זו מיתה הקיצות היא תשיחך זה לעולם הבא משל מהלך בדרך באישון לילה ואפילה ומתירא מן הקוצים ופן הברקנים ומן הפתחים ומן הלסטים ומן חיה רעה ואינו יודע באיזה דרך הוא מהלך נודמנה לו אבוקה נצול מן הקוצים ומן הברקנים ועדיין הוא מתירא מחיה רעה ומלסטים כיון שעלה עמוד השחר נצול מחיה רעה ומלסטים ועדיין אינו יודע באיזה דרך הוא מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים נצול מכולם, דבר אחר עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אמר רב יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא תורה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא אמר ליה רבא דוואג ואחיתופל מי לא הוה עסקי בתורה אמאי לא הגינה עלייהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלי מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלי 30 הגיע לפרשת דרכים מאי פרשת דרכים רב חסרא אמר זה תלמיד חכם ויום המיתה רב נחמן אמר זה תלמיד חכם ויראת חטא מר זוטרא אמר זה תלמיד חכם דמסיק שמעתתא אליבא דהלכתא אמר רב יוסף דרש רבי מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיגי ואילמלי דרשו דוואג ואחיתופל להאי קרא לא דרפו בתר דוד דכתיב לאמר אלהים עזבו דרפו ותפשוהו כי אין מציל מאי דרוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאהריך ולא הוה ידיע 40 דעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה ע"כ.

מ"ב - מ"ג - מ"ד - מ"ה - מ"ו - מ"ז - מ"ח - מ"ט

טו

קדושת הארץ וקדושת המצוה
אמנם ידידי הנאון ר' יעקב הוד ריבזין שליט"א, העיר בקונטרס השמיטה אשר לו: אין אפשר לומר, שנתתי להפקיע את מצות שביעית ע"י הפקעת המכירה, משום שאנו אומרים שלובי שביעית בזמן הזה יש קצין לבדו להפקיע, משום שישבא-ארץ-ישראל - הרי כיון שאנו מפקיעים אותה מקדושתה אין כאן מצות ישוב ארץ-ישראל.
אבל כיון מיוסד רק על הסברא, שאין שום מעלה אחרת לארץ ישראל מלבד מה שעל ידה אפשר לקיים את המצוות התלויות בה, והיא לפי זה רק ענין הכשר למצוות התלויות בארץ, לפיכך בשמפקיעים חובת המצוות, אפילו ע"פ הברכה, שוב אין כאן מצות ישוב ארץ ישראל, ובאמת לא כן הדבר; וסברא זו אינה מיוסדת ע"פ עיקר יסודה של תורה, התלויה ביסוד קדושתה העליונה גם היא בארץ ישראל, ומלככה ושריה בגוים אין תורה; זכיון שגלו ישראל ממקומם אין לך כישול-תורה גדול מזה (תנא ד.ה.) כי ארץ-ישראל דומה בזה לתלמוד-תורה; ותלמוד-תורה, אע"פ שהוא מביא לידי נעשה המצוות כולן, מכל-מקום חלילה לומר, שערכה של תורה אינו כ"א הכשר למעשה המצוות, אבל היא עליונה וחשובה בקדושתה בפני עצמה, עד שאפילו כשמודרין מה שאי אפשר לקיים כלל אין שיעור למעלת הלימוד ההוא, ועוד הוא גדול באיזה פנים מן הלימוד שאפשר לקיימו במעשה, שהרי זה נחשב ג"כ עשיה, כדאמרין (מנחות ק"א): יכל העוסק בתורת הטאת כאילו הקריב הטאת וכל העוסק בתורה אשם כאילו הקריב אשם, ואין שיעור למעלת התורה של הלימוד בדברים שאין להם שום יחש לעניני מעשים, כי היא בעצמה עליונה מכל; אלא שבכלל גדול מעלתה כלולה גם מעלה זו שהיא מביאה לידי מעשה.

הוב הן ע"ב - ע"ג - ע"ד - ע"ה - ע"ו - ע"ז

וביאור ענין זה כי המצוה תקרא נר, מפני שהנר האור שלו נתלה בגוף השמן והפתילה ומפני כך אינו אור גמור, וכן המצוה נתלה במעשה האדם שעושה על ידי גופו ואין המצוה דבר נבדל לגמרי בשביל זה. אבל התורה שאינה נתלה בגוף הוא שכל נבדל בלבד, לכך תקרא התורה אור כי האור הוא נבדל לגמרי אינו נתלה בגשם. וידוע שכל דבר שהוא בגוף הוא בזמן וכל זכר שאינו בגוף אינו תחת הזמן, ולכן אמר שהמצוה לפי שעה 40 דהוה הזמן שהאור אלהי שהוא במצוה הוא נתלה בגוף כמו האור שהוא בנר הנתלה בגוף שהוא השמן והפתילה והוא לזמן, אבל התורה היא מיוחדת לאור, שאין אור גשמי שאין בו דבר ממשי, וכך התורה היא שכל נבדל ולפי התורה מגינה לעולם שהרי הדבר הנבדל מן הגשמי אינו נתלה בזמן, ואמר בהתהלכך נתנה אותך, פי' כי יש דבר בא על האדם בעולם מן הפורענות ואין צריך אל זה הצלה גמורה, רק להזהיר אותו שלא ילך לשם ולהראות לו דרך אשר ילך בו שלא יהיה נזוק, ומדבר זה מצלת אותו המצוה שנקראת אבוקה מפני שאר התבאר למעלה, ולכך אמר נודמנה לו אבוקה נצול מן הקוצים והברקנים, ויש דבר שבא על האדם בכח ורודף אחריו ביותר כמו הלסטים וחיה רעה שרודפים אחרי האדם, ומדבר זה אין המצוה מגינה עליו, אבל התורה שנקראת אור מגינה עליו, וזה שאמר עלה עמוד השחר נצול מן הלסטים ומן חיה רעה, כי העמוד השחר הוא אור גמור והתורה שהיא אור גמור נקרא עמוד השחר, ומה שאמר ואינו יודע באיזה דרך מהלך פירוש שאינו עומד על המדרגה האחרונה שנוא נוכח השם יתברך אבל הוא נוטה ממנה, וזה שאמר שאינו יודע באיזה דרך מהלך כלומר שאינו על דרך שהוא נוכח השם לגמרי, ויראה ע"כ כי ההפסד שיגיע לאדם יש במקרה ויש שאינו במקרה, היקף שהוא במקרה כמו האדם שעובר בגשר ונפחת הגשר וכיוצא בזה ד"ו הוא במקרה, שאלו לא הלך לשם לא נעשה זה והמצוה מצלת אותו שלא יבא לשם ומדמה זה לקוצים וברקנים שאלמלא לא הלך לא קרה לו, ודבר שהוא במקרה אינו מניק כמו דבר שאינו במקרה, ואשר הוא במקרה המצוה מגינה, והיזק שאינו במקרה כמו שיבואו חלאים על האדם לפי טבעו שדבר זה אינו תולה במקרה, ודבר זה נקרא לסטים וחיה רעה, כי דבר שאינו במקרה רודף אחר האדם יותר כמו חיה ולסטים ודבר זה בודאי הוא יותר היקף, לכך אין המצוה מגינה רק התורה מגינה על זה וזה שאמר עלה עמוד השחר נצול מלסטים וחיה רעה, וקאמר דבר אחר עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה, פירושו כל עבירה הוא מצד הגוף שעל ידו באה העבירה, ולכן מבטלת העבירה המצוה שעושה בגוף, אבל אין העבירה שהיא מועשה הגוף מכבה ומקלקלת למד התורה שהוא השכל שהוא למעלה ואין הגוף מגיע עד שם, ומקשה מרישא דקתני שהמצוה מגינה לפי שעה

ומשמע רק בשעת מעשה המצוה מגינה, ומתרחץ רב יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא פירושו במקום שאין צריך רק הגנה, כי בעידנא דעסיק במצוה שהיה פועל פעל אלהי ראוי להגנה והצלה, אבל בעידנא דלא עסיק בה הגנה הוא דמגינה אבל אינה מצלת מטעם אשר התבאר למעלה, כי המצוה כיון שהיא בגוף היא לזמן והא דאמר שהמצוה היא לפי שעה לענין הצלה קאמר, והתורה כיון שאינה גשמית היא מצלת לעולם, ורבא מוקי לה דתורתו בעידנא דעסיק בה מצילה ומגינה, ובעידנא דלא עסיק בה כיון שפנה דעתו מן התורה השכלית אגוני מגנא אבל לא אצולי, ומצוה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה אגוני היא דמגינה אבל אינה מצלת, הוא דאמר שהמצוה אינה אלא לפי שעה מפני שאינה עושה המצוה רק הגנה ואפשר שיבא פורענות גמור עליו אחר כך, דבר זה נקרא לפי שעה אחר שאינה מצלת לגמרי, וקאמר הגיע לפרשת דרכים וכ"ו פירושו פרשת דרכים נקרא המדרגה המיוחדת שאין לה הסרה ונטיה כלל מן השם יתברך, ובשביל כך נקרא פרשת דרכים רצת לומר הדרך המיוחדת והנבדל משאר דרכים אשר בו יגיע למחוז הפצו ושוב לא יטה ימין ושמאל, ופירוש רב חסרא זה תלמיד חכם ויום המיתה כאשר האדם בגופו החמרי אינו עומד במדרגה המיוחדת האחרונה, והוא נוטה מן השם יתברך כיון שהוא עם גופו החמרי, אבל כיום המיתה בהסתלק הגוף או נפשו עומדת על המדרגה המיוחדת שהיא נוכח ה' לגמרי והוה פרשת דרכים, ולרב נחמן פרשת דרכים זה תלמיד חכם ויראת חטא, כי אף שיש בו חכמה ומצות צריך שיהיה זה עם השם יתברך והוה נקרא פרשת דרכים, והוא הדרך המיוחדת שהוא נוכח ה' והוה יראת שמים שהוא עם השם יתברך לגמרי מבלי נטיה ממנו, לכך נקרא פרשת דרכים יראת שמים, ולמר זוטרא פרשת דרכים דמסיק שמעתתא אליבא דהלכתא שהוא הדרך אשר הוא נוכח ה', כי ההלכה היא דרך הישר והדרך האמת, אבל אם אינו מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא, אף על גב שגם הוא תורה אין זה מדרגה אחרונה המיוחדת רק כאשר מסיק שמעתתא אליבא דהלכתא, ולפי דברי הכל נקרא פרשת דרכים המדרגה שהיא נוכח ה' מבלי נטיה ימין ושמאל, והתבאר בזה אין התורה היא המורה הדרך להביא את האדם לחיי עולם הבא, כי התורה היא המצרף את האדם להוציאו מן הטבע ומורה לו דרך הנבדל שהוא נוכח ה' להתדבק בו יתברך, ובפרט מי ששונה הלכות הם הפסקים והדיינים שהם הלכה, כי מעלת התורה היא הישר באמת וההלכה היא הדרך הישר בתורה, ולכן היא מוליכה את האדם בדרך הישר נכחו להתדבק בו יתברך לא שאר חכמות, ואלו דברים עומקים מאד ודי בזה למי שמבין דברים אלו על אמתתם:

מ"ב - מ"ג - מ"ד - מ"ה - מ"ו - מ"ז - מ"ח - מ"ט

